

Informatiebericht

Uitruilen en samenvoegen na het verdeelbesluit

April 2025

Inleiding en doel

Op 20 december 2024 zijn de verdeelbesluiten genomen in het kader van de Wet gemeentelijk taak mogelijk maken asielopvangvoorzieningen (hierna: de wet). Bij het realiseren van deze voorzieningen is het belangrijk om rekening te houden met de haalbaarheid en uitvoerbaarheid. Om deze reden wordt de mogelijkheid geboden om alsnog uitruil- en samenvoegafspraken te maken om aan de wettelijke taak te voldoen, ook nu het verdeelbesluit genomen is. Hoe dit proces in zijn werk gaat wordt in dit informatiebericht toegelicht.

De verdeelbesluiten

Bij het verzenden van de verdeelbesluiten, heeft de minister een begeleidende brief gestuurd aan alle commissarissen van de Koning en gemeentebesturen. Hierin zijn de vervolgafspraken opgenomen die de minister heeft gemaakt met de voorzitters van de provinciale regietafels om gemeenten in staat te stellen gezamenlijk tot invulling en realisatie te komen van de wettelijke taak uit de verdeelbesluiten. Het gaat om de volgende afspraken:

1. Gemeenten kunnen om te voldoen aan de gemeentelijke taak aan de PRT uitruilafspraken maken, waarbij het net zoals eerder mogelijk is om plekken ten behoeve van de uitstroom van statushouders in te brengen.
2. Gevolg van het verdelen van de restopgave is dat veel gemeenten relatief kleine opgaves (regulier en amv) krijgen toegewezen. Om de haalbaarheid en uitvoerbaarheid te bevorderen, de continuïteit van ketenprocessen te borgen en daarbij oog te houden voor het kostenaspect, vraag ik de PRT's ook afspraken te maken over het samenvoegen van opgaven. Dit geldt voor de restopgave, maar ook voor de door gemeenten zelf aangedragen plekken.
3. Provincies met een overschot op de eigen provinciale opgave kunnen in gesprek gaan met provincies die een restopgave hadden en hiervoor afspraken maken die zien op het uitruilen van de opgave tussen gemeenten. Over dit proces, voorwaarden en mogelijke financiële gevolgen zullen begin 2025 nadere afspraken worden gemaakt met de voorzitters van de PRT's.

Deze afspraken zijn gemaakt om de opgave uit de verdeelbesluiten uitvoerbaarder te maken voor gemeenten en het COA. Hiervoor is het van belang dat gemeenten met elkaar en aan de PRT het gesprek blijven voeren over wat verder nog kan bijdragen aan een adequate uitvoering van de opgave uit het verdeelbesluit.

In dit informatiebericht worden deze afspraken verder uitgewerkt en wordt per afspraak uiteengezet wat de juridische gevolgen zijn voor het uitruilen/samenvoegen van opgaven met betrekking tot het verdeelbesluit en interbestuurlijk toezicht (IBT). Daarnaast worden de kaders geschetst voor het maken van deze uitruil/samenvoegafspraken.

**Directoraat-Generaal
Migratie**
Directie Regie Migratieketen

Datum
1 april 2025

1. Het maken van uitruilafspraken binnen een provincie

Ook nu de verdeelbesluiten zijn genomen, blijft het voor gemeenten mogelijk om binnen de eigen provincie afspraken te maken over het uitruilen van (een deel van) de opgave die zij met het verdeelbesluit hebben gekregen. Eerder gemaakte uitruilafspraken die in de provinciale verslagen zijn opgenomen, zijn al verwerkt in de verdeelbesluiten. De uitgangspunten voor nieuwe afspraken komen in grote mate overeen met de uitruil die ook al mogelijk was voordat de verdeelbesluiten genomen werden.

Gemeenten kunnen met elkaar overeenkomen dat een gemeente (een deel van) de wettelijke taak van een andere gemeente gaat realiseren. In ruil daarvoor kan bijvoorbeeld worden afgesproken dat een gemeente (een deel van) de opgave voor de huisvesting van statushouders of opvang van Oekraïners overneemt van de gemeente die voor haar de asielopvangplekken gaat realiseren. Belangrijk is om over deze uitruil:

- Een duidelijke **schriftelijke overeenkomst** te sluiten;
- **De PRT en het ministerie** hiervan op de hoogte te stellen.

Voor deze manier van uitruilen heeft de VNG een handreiking uitruil¹ opgesteld.

Wanneer een wettelijke taak overgaat naar een andere gemeente biedt de wet een opening om het verdeelbesluit tussentijds te wijzigen. Eventuele nieuwe uitruilafspraken worden opgenomen in het nieuwe verdeelbesluit met in een addendum op het verdeelbesluit de reden van de wijziging. Alle bekende nieuwe uitruilafspraken worden vóór 1 juli 2025 met één wijziging verwerkt in de verdeelbesluiten.

- Dit betekent dat gemeenten eventuele nieuwe uitruil- of samenvoegafspraken **uiterlijk 1 juni** aan het ministerie bekend moeten hebben gemaakt.

Deze wijziging van het verdeelbesluit op basis van de uitruilafspraken heeft enkele gevolgen. Zo kan er alleen IBT worden toegepast voor de wettelijke taak die gemeenten in het verdeelbesluit hebben gekregen. Wanneer de uitruilafspraken worden verwerkt in de nieuwe verdeelbesluiten, kan alleen de gemeente die de plekken daadwerkelijk zou gaan realiseren hierop worden aangesproken. Hiermee valt de verantwoordelijkheid weg voor de gemeente die zijn plekken door een andere gemeente laat realiseren, ook als het die andere gemeente onverhoopt toch niet lukt om de plekken te realiseren. Op deze manier is de situatie vanuit het interbestuurlijk toezicht overzichtelijk en is het ook duidelijk bij wie de verantwoordelijkheid ligt. Het is wel raadzaam om in de overeenkomst afspraken te maken over wat de gevolgen zijn als het de gemeente die de plekken gaat realiseren onverhoopt toch niet lukt om (tijdig) het vereiste aantal plekken te realiseren.

¹ <https://vng.nl/sites/default/files/2025-01/rapport-samenwerking-aan-de-prt.pdf>

Het opnemen van de uitruilafspraken in het verdeelbesluit zorgt ervoor dat de gemeenten die de plekken daadwerkelijk realiseren automatisch recht hebben op de bonusgelden uit de SPUK's die haar toekomen. De plekken vallen dan immers in het verdeelbesluit onder hun gemeente.

**Directoraat-Generaal
Migratie**
Directie Regie Migratieketen

Datum
1 april 2025

2. Het samenvoegen van opgaven

Veel gemeenten hebben relatief kleine opgaven toegewezen gekregen. Hiermee blijft het mogelijk om kleinschalige opvang te realiseren. Wanneer het echter wenselijker is vanwege de haalbaarheid en uitvoerbaarheid om afspraken te maken over het samenvoegen van opgaven, dan is dit ook mogelijk. De opties voor de gevolgen hiervan voor het verdeelbesluit en IBT zijn hetzelfde als voor het uitruilen van de opgaven (zie onder 1). De samenvoegingsafspraken kunnen worden verwerkt in het verdeelbesluit.

Wanneer de verdeelbesluiten worden aangepast op basis van nieuwe samenvoegingsafspraken, heeft dit dezelfde gevolgen als bij de uitruilafspraken die in de verdeelbesluiten worden verwerkt. Zo kan in dit geval alleen de gemeente die in de afspraak aangeeft de samengevoegde opgave te gaan realiseren hierop aangesproken worden bij het toepassen van IBT. De andere gemeenten worden door deze samenvoegafpraak gevrijwaard van hun verantwoordelijkheid, ook als het de gemeente die de plekken zou realiseren onverhoopt niet lukt om de plekken tijdig te realiseren. Aangezien de plekken in het verdeelbesluit onder de gemeente gaan vallen die de plekken daadwerkelijk realiseert, kan deze gemeente rechtstreeks aanspraak maken op eventuele SPUK's die haar toekomen voor de realisatie van de plekken. De ontvangen middelen in het kader van de SPUK's mogen door de ontvangende gemeente naar eigen inzicht worden ingezet. Het is voor gemeenten dus mogelijk om dit te betrekken bij het maken van samenvoegings- of uitruilafspraken.

3. Afspraken waarbij het provinciale surplus wordt ingezet

Volgens de capaciteitsraming van 31 januari 2024 zullen er tot en met 2026 96.000 asielopvangplekken nodig zijn. Deze opgave is met de provinciale opvangopgave verdeeld over de 12 provincies. Enkele provincies hebben in de verslagen aangegeven meer opvangplekken te gaan realiseren dan het aantal plekken uit hun provinciale opvangopgave (plusprovincies). Aangezien deze opvangplekken zijn overgenomen in de verdeelbesluiten en het surplus van deze provincies volgens de systematiek van de wet niet verrekend kon worden met de tekorten in andere provincies, telt het aantal plekken uit de verdeelbesluiten op tot meer dan 96.000 opvangplekken, namelijk ongeveer 101.500 opvangplekken.

Voor plusprovincies is er de mogelijkheid om hun surplus uit te ruilen met provincies die zelf aan de PRT niet zijn gekomen tot een sluitende verdeling van de provinciale opgave en waarvoor in de verdeelbesluiten een restopgave is verdeeld. Zij kunnen afspreken hun surplus uit te ruilen met deze provincie. Mocht dit het geval zijn, dan dient deze uitruil gecoördineerd te worden door de commissarissen van de Koning in hun rol als rijksorgaan. Aan deze uitruil zitten dan wel een aantal voorwaarden verbonden:

- Provincies en gemeenten dienen hun afspraken omtrent uitruil van het surplus schriftelijk vast te leggen in een **uitruilovereenkomst**;

- Het betreft een bestuurlijke afspraak tussen de betrokken gemeenten en provincies; AenM is hierin geen partij;
- Een plusprovincie kan alleen het aantal plekken dat ze méér realiseert dan de provinciale opgave (het surplus) uitruilen met een andere provincie;
- In de uitruilovereenkomst moet worden vastgelegd **welke gemeenten** er door de uitruil minder plekken hoeven te realiseren en **hoeveel plekken** dit precies zijn;
- De provincies en gemeenten kunnen zelf afspraken maken over wat er tegenover de uitruil van asielopvangplekken staat;
- **Het ministerie** dient per ommegaande over de uitruilovereenkomst te worden geïnformeerd.

**Directoraat-Generaal
Migratie**
Directie Regie Migratieketen

Datum
1 april 2025

Bij uitruil over de provinciegrenzen heen is het niet mogelijk om het verdeelbesluit aan te passen. De extra plekken die gemeenten uit de plusprovincies gaan realiseren, zijn immers al opgenomen in het verdeelbesluit. Voor deze plekken komen zij dus al in aanmerking voor SPUK's. Deze plekken kunnen niet in mindering worden gebracht op de verdeelbesluiten van de provincie die door deze afspraak een lager aantal asielopvangplekken hoeft te realiseren, aangezien dit verdeelbesluit dan niet meer optelt tot de provinciale opgave. Mochten er uitruilafspraken worden gemaakt over de provinciegrenzen heen, dan wordt dit meegenomen bij de toepassing van IBT. Als een gemeente door deze uitruilafspraken geen of minder asielopvangplekken hoeft te realiseren dan in het verdeelbesluit staat, dan wordt dit ook bij de toepassing van IBT in acht genomen.

Kortom

- Nieuwe uitruil/samenvoegafspraken kunnen worden opgenomen in gewijzigde verdeelbesluiten;
- Deze keuze heeft invloed op de toepassing van IBT en uitkering van de SPUK's;
- Door het opnemen van de uitruil- en samenvoegafspraken in de verdeelbesluiten kunnen alleen de gemeenten die de plekken daadwerkelijk realiseren hierop met IBT aangesproken worden;
- Afspraken voor uitruil/samenvoegen van opgaven moeten schriftelijk worden vastgelegd in een overeenkomst. Het ministerie en de PRT moeten hierover worden geïnformeerd. We raden aan om hierbij te betrekken wat de gevolgen zijn wanneer een gemeente tekortschiet in de realisatie van de asielopvangplaatsen;
- Voor aanvraag en uitkering van SPUK's is de verdeling uit het verdeelbesluit leidend. Bij aanpassing van het verdeelbesluit kan de gemeente die de plekken daadwerkelijke realiseert rechtstreeks aanspraak maken op de SPUK's;
- Provincies die meer opvangplekken realiseren dan hun provinciale opvangopgave kunnen dit surplus uitruilen met andere provincies. Deze uitruil is gebonden aan voorwaarden.